

It's the economy, stupid! (1)

Door Gijs van Elk, voorzitter CRR

Juichende koppen in de kranten: de economie was in 2017 met ruim 3% gestegen. Ook mijn eerste reactie was: wat fijn, na zeven magere jaren komen nu eindelijk de zeven vette jaren. Mijn tweede reactie was een heel andere: onze moderne westerse levens zijn al zo onwaarschijnlijk comfortabel dat ons enige doel is om dat zo te houden of zelfs nog te verbeteren; het maakt niet uit tegen welke prijs wat betreft het milieu en de duurzaamheid van de samenleving in het algemeen. Zo mager waren de afgelopen decennia nou ook weer niet, althans voor een heel grote groep Nederlanders. En die willen nog meer? De hebzucht moet nog verder toenemen? Ze moeten zich schamen, ikzelf inclusief.

'It's the economy, stupid', zei Bill Clinton ooit. Hij refereerde daarbij aan de heiligheid van het begrip 'economische groei'. Wat mij betreft kan deze frase ook veranderd worden in: 'It's perception, stupid'. Het is maar hoe je ernaar kijkt en vanuit welke hoek. Groei is niet heilig, een rechtvaardige verdeling van de koek, die al groot is, wel. Daarbij zou de nadruk moeten liggen op een bestendig welzijn voor iedereen en niet op meer welvaart. Dat laatste is voor een grote groep niet schaars. Of ze er gelukkig van worden, is echter nog maar zeer de vraag.

Er kunnen, grof gezegd, twee soorten economieën onderscheiden worden: de visserseconomie en de goudzoekerseconomie. De eerste is een economie waar hard werken wordt beloond en waar inkomensverschillen klein zijn. In de andere economie is het leven van 'rupsje-nooit-genoeg' de maat. Daarin worden sommige heel rijk en anderen met minder geluk blijven in grote armoede achter. Zeg maar, het Amerikaans model, waar een miniem gedeelte van de bevolking bijna alles heeft en de rest met twee tot drie banen nauwelijks het hoofd boven water kunnen houden. Als je al een baan hebt, tenminste. Willen we in Nederland ook die kant op? Met alle frustraties van dien: waarom zij wel en ik niet?

We zijn al aardig op weg. De vermogens van een kleine groep mensen stijgen sky high en de inkomensverschillen ook¹. De armoede neemt, wat de regering ons ook wil doen laten geloven,

onbehoorlijk toe². Mensen met een bijstandsuitkering, die ruim onder de armoedegrens moeten leven, hebben er al jaren niets bijgekregen, terwijl de kosten van het normale levensonderhoud flink zijn gestegen. Het aantal zelfstandigen (de kleine groenteboer op de hoek, het toenemend aantal zzp-ers) dat in armoede verkeert, groeit onrustbarend³. Zelfs onder werkenden bestaat een risico op armoede⁴. Dat kan toch niet!? Dat willen we toch niet!?

Ik heb niet veel op met economen. Ze voorspellen het verleden. Ze verklaren de eeuwige toename van het bruto nationaal binnenlands (BBP) zalig. Ze jagen hebzucht op, evenals materialisme en consumentisme. Het zijn vaak klimaatontkenners. Ze hebben geen boodschap aan armoede (eigen schuld), banken en beurzen zijn hun Boeddha's. Kortom, het zijn de economen van: greed is good.

Een overdreven uitspraak natuurlijk. De goede economen gelieve zich niet aangesproken te voelen. Ik noem een Piketty, met zijn boek 'Kapitaal', maar ook Kate Raworth met haar pleidooi voor een 'Donut-economie'. Ze ontmaskeren het huidige economisch denken.

Kate Raworth legt uit waarom de focus op BBP-groei, neoklassieke economische theorie en neoliberalisme in de 21e eeuw niet meer voldoen. Daarnaast herdefinieert ze de taak van economen. Economen moeten in haar ogen niet langer hun tijd besteden aan het ontdekken van "wetten", maar zich richten op het ontwerpen van distributieve (verdelende) en regeneratieve (herstellende, opnieuw aangroeiende) systemen. De nadruk ligt daarbij op welzijn.

Hoe haar donut-economie in elkaar steekt, wil ik in een volgende column uit proberen te leggen. Houd alvast een donut in gedachten, zo'n besuikerd rond broodje met een gat erin. Bedenk ook dat ik geen bakker ben noch een econoom. Wel een beetje een visser.

Wordt dus vervolgd.

¹ Loonkloof bijna nergens zo groot als in Nederland: baas verdient 171 keer modaal; Volkskrant 28-12-2017

² Ruim 800.000 mensen onder de basisbehoeftegrens (minimale uitgaven voor een huishouden aan onvermijdbare basale zaken als voedsel, kleding en wonen). Dat is 5,1% van de Nederlandse bevolking, 1 op de 20. Onder de niet veel maar toereikend grens leven zelfs 1,2 miljoen mensen, 7,6%. Bijna 1 op de 16 mensen. Volgens die norm leven 379.000 kinderen in armoedige omstandigheden.

³ Van alle zelfstandigen is 12% arm.

⁴ Van alle werknemers is 3% arm.